

**Quæstionum Canoniarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum V. Decretalium, Per Quadraginta, Et Unum Titulos Distributum,
In quo agitur De Judicio criminali, exponendo primùm actiones in eo
judicio instituendas, & suscipiendas, ...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1709

Qvæstio VI. In Titulum VI. De Judæis Et Saracenis, Eorum Que Servis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73064](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73064)

contaverit (etiãsi causa iustissima fuerit) à tali conamine cadat. Hanc autem legem inter imperiales constitutiones, scilicet sub titulo: Ne filius pro Patre, &c. inferi iustissimus. Datum apud Roncalias, anno Domini MCLVIII. mense Novemb. Sic Imperator.

618 In hac Authentica plura in considerationem veniunt, 1. ea verba, nec ob alterius cuiuscunq; Provincia delictum, quod scilicet iure municipali aliquam in ea Provincia specialitatem, aut exceptionem habet. 2. Perversam vocari consuetudinem, quando titulo consuetudinis, quã passim utuntur quidam Iudices civitatum, aut territoriorum, ius jurisdictionis sibi in Studiosos arrogant, 3. quòd immunitatem Studiosorum lædentes, in quadruplum pro damno eis illato puniantur; ipso iure infames

fiant, & suã dignitate in perpetuum careant. 4. Quòd etiãsi alius iustissima fuerit, causã cadant, qui eis litem moverint super aliquo negotio, & coram alio iudice, quã competente, nimirum Academia vel Gymnãsi, habentis privilegium instar Academia, convenerint; quale vi huius Authentica omnes Scholares habent, cum textus indefinitè loquatur. V. Layman in c. Cum olim. 6. De consuetud. n. 6. Ubi expressè habet, vi huius Authentica etiã in causis criminalibus Studiosos proprium Iudicem habere. Et Philippus Braun. l. 2. tit. 2. de foro compet. ob generalem prohibitionem in cit. Authen. Habita, expressè docet, quòd Studiosus alterius jurisdictionem in se prorogare non possit; quia iudex non Academicus jurisdictionis Academicæ non est capax.

QVÆSTIO VI.

IN TITULUM VI. DE JUDÆIS ET SARACENIS, EORUMQUE SERVIS.

619 **H**ic Titulo agitur de duplici specie infidelitatis contra veram fidem Christi, quã, ut notat Vallensis h. t. n. r. in DEUM peccatur, malè colendo. Per infidelitatem hic non intelligimus eam, quæ opponitur fidei morali, quã quis præstat, quæ conformiter muneribus suis, vel promissis præstare debet; sed Catholica, per quam creditur, quidquid Romana Mater Ecclesia proponit omnibus fidelibus credendum, tanquam à DEO revelatum. Infidelitas sic accepta dividitur in Paganismum, Judaismum, & Haresim. Paganismus est infidelitas, quã quis neutrum testamentum recognoscit, proindeque neque Judæorum, neque Christianorum scripturis assensum præbet. Pagani (qui olim ab Hebræis dicebantur gentes, modò à Christianis vocantur gentiles, & Ethnici) unde dicantur? multiplex est sententia. Philaster. lib. de hæres. cap. 3. Paganos dictos existimat à Pagano quodam huius nominis, filio Deucalionis, & Pyrrha; Isidorus lib. 8. Ethym. Tom. V.

cap. 10. dictos tradit ex Pagis Atheniensibus, ubi orti, delubra, & idola colebant. Beada hom. in Fer. 3. palm. existimat Paganos dictos esse à villis, quas Catini pagos dicunt: Quòd longe distent à cœlesti Civitate. Judaismus autem est infidelitas, quã quis affectus, contradicit fideli Christianæ, non sub nomine Christiano, & tanquam Christianus credens Christum venisse, sed sub nomine Judaico, & credens Christum nondum venisse, sed venturum, sicut ex veteri testamento credebatur. Haresis vox græca est, quæ sonat sectionem, & deducitur à Verbo Hæreone, id est eligo: Eò quòd aliquam opinionem sectandam hæreticus eligat. 24. q. 3. cap. hæresis. Et quidem ab initio dicebatur hæresis, vel secta, quæcunque opinio, sive vera, sive falsa, quam quis in quacunque disciplina sequendam eligebat; imò Judæi Christianam Religionem vocabant hæresim, juxta illud Pauli. Act. 24. Secundum sectam, inquit, quam dicunt hæresim, sic deservio Patri, & DEO meo. Hodie verò ex usu Ecclesiæ, vox hæresis versatur solum in materia fidei, & solum accipitur in malam partem, pro electione

R 2

privatæ

privatæ doctrinæ cum pertinacia contra Catholicam. Sic jam olim Apost. 1. ad Corint. 11. *Neceſſe eſt HÆRESES eſſe, ut, qui probati ſunt, maniſeſti ſiant.* Significat etiam hæreſis, teſte Sylveſtro V. *cod. n. 1. diſiſionem, & ſic in propoſito videtur haſio intellectus ad falſam ſententiam in ſpectantibus ad fidem, & mores cum obſtinatione.* Vide multa de hac re apud Farinac. lib. 1. Variar. tract. de hæreſi, q. 178. §. 1. à n. 29. uſque ad 41.

ARTICULUS I.

De Judæis.

620 **S**upponendum Judæorum nomine hic venire illos, qui profitentur Judæiſmum, ſeu illos, qui vetus teſtamentum recipiunt, & illud ad unguem ſervant circumcidendo ſe, & alia legalia ad literam faciendo, ſic dictorum vel à Juda Duce, vel ſecundum alios à tribu Juda, quæ inter eos erat Nobilior, & bellicoſior, & ex qua creabantur Reges, & Duces populi, ſicut ex tribu Levi Sacerdotes. Sic Vallens. h. t. n. 1. Nor. autem Chriſtianiſ interdictam eſſe communicationem cum infidelibus, etiam in rebus politicis, & ad humanum commercium ſpectantibus, ut conſtabit ex dicendis. Hæc autem prohibitio non eſt in panam infidelium; cum enim non ſubſint Eccleſiæ, ab illa puniri non poſſunt; unde reſpicit ſolos fideles, *ne ſubverſionis periculo ſe exponant, quo ceſſante, ceſſat etiam dicta prohibitio, ut docet D. Thomas 2. 2. q. 10. a. 9. Sanch. l. 2. moral. c. 31. à n. 1, quibus præmiſſis:*

621 **Q**uæres 1. Quæ communicatio cum Judæis interdicta ſit Chriſtianiſ? R. multa eſſe, in quibus Chriſtianiſ converſatio, ſeu communicatio, etiam politica, interdicitur cum Judæis. Primum eſt, quod, ſi alicubi Judæi, & Saraceni permittantur habitare inter Chriſtianos, illi debeant uti habitu diſtincto à Chriſtianiſ, c. 15. h. t. Deinde, interdicitur Chriſtianiſ aſſidua converſatio, & familiaritas cum Judæis, c. *Nullus*, & c. *Omnes*, 28. q. 1. Et ideo Chriſtianiſ prohibetur in ſpecie habitare cum Judæis cit. c. *Nullus*, ibi: *Aut cum eis habitet*, & c. *Judæi*, 5. h. t. ubi dicuntur excommunicandi, qui cum Judæis, vel Saraceniſ præſumpſerint habitare, ut notat gloſſ. ibi *V. Judæi*. Excipe Religioſos, & Clericos, cum eis degentes cauſa fidei pro-

pagandæ, c. *quàm ſit* 10. h. t. Si autem contingat, quod Chriſtianiſ in ſervitio ſuo habeat aliquem ex Judæis (hoc enim licet per c. *eſſi* 13. h. t.) non licere illi, ut habeat eum familiarem, ſeu domeſticum, c. *ſape*, 12. cum ſeq. 24. q. 1. Secus tamen eſt, ſi Chriſtianiſ Saracenum habeat ſervum; nam hi non ita ſunt obſtinati, ſicut Judæi.

Tertiò Chriſtianiſ non licet uti Me-622 dico Judæo extra defectum Chriſtianiſ æquæ periti. Sylveſt. V. *Judæus*, q. 1. qui addit non tamen eſſe illicitum, à Judæis emere medicinas, ſi ab eis non præparentur, vel ſaltem non applicentur. Quarto Chriſtianiſ non licet cum Judæis ſimul balneum intrare, ac in eo ſe lavare, niſi aliud exigat neceſſitas, ut dicitur in cit. c. *Nullus*. Quintò Chriſtianiſ prohibetur Judæos invitare, & viciffim eorum convivia accedere, c. *omnes*, 28. q. 1. & Azor p. 1. l. 8. c. 22. q. 3. aliud eſt, ſi contingat Chriſtianiſ divertere apud Judæum cauponem; vel accidat, in eadem menſa, Judæum hoſpitem eſſe; hoc enim non prohibetur in cit. cap. ita Sanchez. l. 2. moral. c. 31. n. 10.

Sextò, Chriſtianiſ etiam prohibetur, 623 adire Judæorum nuptias, dies feſtos, ludos, Synagogas; vel cum illis ducere choreas, ſi ſonet aliquam familiaritatem; vel adſit periculum ſcandali, aut perverſionis; nec eis licet veſci azymis Judæorum, niſi forte cogat neceſſitas, cit. c. *Nullus*. Septimò Chriſtianiſ non eſt licitum Judæorum filios nutrire in eorum domo, ut dicitur in c. *ad hac*, h. t. quod munus eſt nutricum; nec obſetricem agere. Quidam putant, licere extra eorum domum; ſed Sanchez, Azor, & alii cenſent verius eſſe oppoſitum; quia ſic non cavetur Judæorum familiaritas. Octavò non eſt prohibitum Chriſtianiſ cum Judæis inire contractus, emendo, vendendo; quia id nullo jure prohibetur, & per ſenſum contrarium colligitur ex c. *poſt miſerabilem*, de Uſuris. Prohibetur tamen Chriſtianiſ aliquid Judæis legare, vel teſtamento relinquere, l. 1. C. de Judæis & gloſſ. in c. *Judæi* cod. V. *permittuntur*.

Quæres 2. Quenam Judæis, poteſta-624 ti Principum Chriſtianiſ ſubjectis, interdicitur ſint? Primum eſt, ne aliquo officio publico fungantur inter Chriſtianiſ. c. *cum ſit* h. t. & c. *ex ſpeciali*. 18. cod. & l. ult. C.

ult. C. de Judæis. Non est tamen illicitum, reditus regales, vel gabellas locare, vel vendere Judæis, & Paganis, modò Rex caveat, ne ipsi per se, vel alium, ab ipsis deperitatum gabellas, aut reditus exigant, sed per fidelem Christianum à se constitutum. Abbas & Barbos. hic. n. 2. Secundum, ne liceat illis novas Synagogas erigere, c. *Judai* h. t. & c. *Consuluit*. 7. eod. non tamen, antiquas solum reparare; Pirhing hic n. 14. Unde Christianis non licet in ædificio novæ Synagogæ laborare, illis ad eum finem ligna vendere &c. S. Thomas 2. 2. q. 163. a. 2. ad 4. Si quæras, quomodo dicatur, *non licet Judæis*, si prohibitio sit juris tantum Ecclesiastici? huic enim Judæi non subsunt? R. nos loqui de Judæis Christianorum Principum potestati, ac imperio subiectis, qui proinde constitutionibus Ecclesiasticis directè ligantur, ne illa Judæis sibi subditis permittant. Cæterum ritus, & observationes Judæorum Ecclesia tolerat. c. *Consuluit*. 7. h. t. cum per illas, veritas nostræ fidei, præfigurata sit.

625 Quæres 3. Quæ Judæis inter Christianos permittantur? R. Judæis licere i. habere bona immobilia, c. *quandò* de usuris, c. *de terris*, de decimis; non tamen in statu Ecclesiastico, ex constitutione Pauli IV. ut notat Barbos. in c. *Judai*, n. 5. Secundò Judæos conversos ad fidem Christianam, retinere jura successionis erga parentes, & agnatos, sic Abbas in cit. c. *Judai* n. 2. Tertiò, filios Judæorum conversos ad fidem Christianam non posse propterea exheredari à parentibus, gloss. in c. *Judai* V. *fideles*; 1. q. 4. Quartò eosdem suscepto baptismo liberari à patria potestate, fierique sui juris. gloss. in c. *Judæorum* 11. 28. q. 1. V. eodem. Quintò illicitum esse Judæos ad fidem conversos molestare in bonis suis, ut dicitur Extravag. *Dignum*, h. t. inter communes. Sextò Judæis ad fidem conversis remitti omnia, & quæcunque bona etiam ex usuris, & alio illicito quæstu acquisita, si personæ, quibus facienda foret restitutio, sint incertæ; ex constitutione Pauli III. quæ incipit: *Cupientes*.

626 Præter hæc not. i. illicitum esse, Judæos invitos ad Christianam fidem compellere, c. *sicut*, 9. h. t. imò etiam eorum, aut gentilium infantes, invitis Parentibus, baptizare, priusquam veniant ad usum rationis; tum propter periculum fidei postea contemnendæ; tum, quia tunc sunt sub

cura parentum, cui subtrahi non debent illis invitis. Not. 2. Judæos non esse propriè, & strictè *servos* Christianorum, atque adeo ab illis coacta servitia per Christianos exigi non posse, ut dicitur in cit. c. *Sicut*. Not. 3. Judæum à Christiano petentem baptismum, non debere statim, sed postquam ejus voluntas satis explorata est, baptizari, cit. c. *sicut*, & ideo in c. *quod absit*, 98. dist. 4. de consecrat. per quadraginta dies inter Christianos versari debet, antequam baptizetur.

Not. 4. Judæos (idem est de gentibus) 627 ad fidem conversos, non perdere bona sua justè acquisita. c. *Judai* 5. §. *si qui*. h. t. reliqua verò malè acquisita, sicut quilibet alius malæ fidei possessor, restituere debere, (c. *Cum tu*, §. de Usuris) si Dominus sciatur; cum hoc fundetur in jure naturali. Not. 5. Ex c. *Sicut* h. t. prohiberi, Judæos *sine judicio* punire in bonis, vel corpore; bonas eorum consuetudines immutare; coacta servitia ab eis exigere, mutilare, cœmiteria illorum invadere, vel humana corpora effodere. Sic Barbos. ià cit. c. qui, n. 4. docet cum aliis, quòd Christiani Principes non possint eos ex suo territorio expellere sine justa causa. Verùm, in hoc, credo non facile defuturam causam justam, in gente reverà tam contumaci; servato tamen ordine juris naturalis præceptiv.

Quæres 4. Quæ sit poena Judæi læ- 628 dentis Christianum? De hoc agitur in c. *Postulasti*, 14. h. t. ubi statuitur, si Judæus percusserit Clericum, Dominum, cui talis Judæus temporaliter subest, debere Judæum punire poenâ pecuniariâ, vel, si de facto puniti non possit, interdicare illi commercium cum Christianis; & si Dominus hanc percusso satisfactionem præstare negligat, Episcopum præcipere debere; ne quis Christianorum cum Judæo communicet, donec parti læsæ satisfaciatur. Si autem Dominus temporalis, cujus potestati subest Judæus, negligat, hunc punire propter commissum delictum Ecclesiasticum, Judex Ecclesiasticus non eo ipso potest Judæum punire temporaliter, nisi talis Judæus sit de temporali jurisdictione Ecclesiæ. Sic Pirhing cit. n. 29. §. coll. 2. quia non subest Judici Ecclesiastico. Not. Præterea, litem inter Christianos, & Judæos exortam, non à Senioribus Judæorum, sed ab Ordinariis Judicibus dirimendam. L. *si qua* 15. C. de Judæis. Cœterum, etsi Judæus percussit Clericum,

excommunicationem tamen latam in c. *si quis* 17. q. 4. non incurrit; quia Judæus jurisdictioni Ecclesiæ non subest; hinc Judex Ecclesiasticus non potest punire Judæum propter delictum Ecclesiasticum, seu in quantum agit aliquid contra jus canonicum, & leges Ecclesiasticas; cum his non ligetur: Potest tamen ex delegatione Principis Laici, cui temporaliter subest Judæus, si agat aliquid in contemptum Christianæ fidei; in quo, si graviter excedant, ex toto etiam territorio suo illos Princeps relegare potest, ut sæpe factum est, prout ostendit allatis exemplis Barbofa in c. *Sicut Judæi*, 9. h. t. n. 5. & alii.

ARTICULUS II.

De Saracenis.

629 **I**n fidelitas *Saracenorum*, est species paganismi, de quo n. 619. dicti sunt etiam *Agareni* ab Agar ancilla Abrahamæ, & alio nomine *Ismaëlita* ab Ismaële filio utriusque, à quibus ducunt originem, teste Josepho lib. 1. Antiq. cap. 20. dicti *Saraceni* à Sara, a qua mendaciter finxerunt se genus traxisse, ut ignominiam declinarent. At Stephanus Græcus 1. de Urbibus, scribit, *Saracenos* fuisse populos post Nabathæos in Arabia, tales nominatos à *Saraca* Urbe Arabia. Hi, Mahometi falsi prophetæ institutis, & documentis imbuti Persas superarunt. Ex quo factum est, ut nomen gentis in nomen sectæ Mahometanæ transierit. Inter Saracenos sunt quidam vocati *Samaritani* à Samaria Civitate, qui receperunt quinque libros Moysis, sed prophetas respue- runt. Unde differunt à Saracenis; quòd hi nec vetus, nec novum testamentum recipiunt. Cæterum sub præfati titulo sub nomine *Saracenorum* veniunt omnes pagani, qui vel in gentilium cœcitate perdurantes idolis serviunt, vel impia Mahometis dogmata sequuntur, ut notat Zoësius h. t. n. 1.

630 Circa hos, jure communi canonico, Christianis plura interdictiones sunt. Nam 1. Christiani Saracenis arma, ferrum, & ligamina (seu lignamina) galearum deferentes, dum ad impugnandos Christianos ea subministrant, excommunicationi, & aliis poenis subjacent. c. *Ita quorundam* 6. h. t. Idem statuitur in eos Christianos, qui in navibus & piraticis Saracenorum, regimen, & curam gubernationis exercent, ubi ad-

ditur, ut tales per Christianos Principes, & Civitatum Consules rerum suarum privatione mulcentur, & Capientium servi fiant. Deinde in eodem c. statuitur, ut per Ecclesias maritimarum urbium crebra, & solemniter eorum excommunicatio promulgetur. In c. *ad liberandum*, 17. eod. prædicta rursus confirmantur; & quibusdam additis, statuitur, ut talibus ultra prædictas poenas, premium S. Ecclesiæ non aperiat, nisi totum, quod ex tam damnato commercio perceperunt, & tantundem de suo in subsidium terræ S. submiserint; & si solvendo non fuerint, aliis poenis in aliorum exemplum subdantur. *Armorum* autem nomine hoc loco veniunt ea omnia, quæ ad pugnandum tam defensivè, quàm offensivè deserviunt. Barbofa in c. *Ita quorundam*, n. 4. nomine *ferrum* in hoc textu intelligitur tam factum, quàm infectum, seu non laboratum; nomine autem *ligaminum* (seu rectius, *lignaminum*) venit lignum, ex quo fieri solent triremes, & aliud quodvis genus navigii oblongi. Sic Barbofa cit.

Ad ulteriorem horum intelligentiam 631 not. 1. prohibitionem de non ferendis armis ad *Saracenos*, intelligi de omnibus inimicis nominis Christiani, qui actum, vel habitum (hoc est frequenter) gerunt bellum contra Christianos, odio Christiani nominis; non autem, si bellum gerant contra alios Paganos. Barbofa cit. n. 8. Not. 2. Prædictam excommunicationem esse latæ sententiæ, ut patet ex verbo *subjectos*; quia participium præteriti temporis, etiam in dubio, est latæ sententiæ, ut notat Barbofa n. 12. ex Tiraquello; & hodie esse de reservatis Bullæ in Cœna Domini; sic Barbofa n. 2. qui num. seq. docet ex Azor. p. 1. l. 8. c. 2. q. 4. in hoc textu cap. *ita quorundam* (quo fertur prædicta excommunicatio) per *Saracenos* non intelligi *Judæos*, & *Paganos*; sed, in Bulla Cœna. Not. 3. Licere Christianis, ire ad terras Saracenorum, ut à captivitate suos liberent, etiam lytrum solvendo, c. *significavit*, 11. h. t. probabiliter tamen esse pro lytro in dato casu non posse dari arma, & similia prohibita. Sic Barbofa in c. *significavit*. n. 2.

Not. 4. Nec post treugam factam inter Christianos, & Saracenos, sine incursum excommunicationis Christiano licere ad Saracenos prædicta prohibita deferre. c. *significavit* §. *illi quoque*. Per *treugam* autem intelliguntur *inducia*, seu *securitas* personis,

sonis, ac rebus concessa, ad tempus, ut dicitur c. 1. de treuga, & pace. Unde, qui facit treugam, non faciat pacem, nec desistit à bello, nisi ad tempus; gloss. in cit. c. significavit. V. Post treugam. Not. 5. Durante bello, inter Christianos, & Saracenos, nullas omnino merces, etiam aliàs non prohibitas; nullumque subsidium hostibus fidei præstare licitum esse sub poena excommunicationis latæ sententiæ, c. quod olim 12. h. t. Not. 6. Cum prædictis decretalibus concordare Extravagantem 1. de Jud. inter communes, ubi insuper statuitur, ut tales, in diebus dominicis, ac festis publicè denuntientur excommunicati. 2. Ut sint perpetuò infames, incapaces testari, vel succedere ex testamento, aut ab intestato; ab omnibus actibus legitimis exclusi, bonis eorum ad fiscum devolutis: imò etiam jure civili, sub poena confiscationis omnium bonorum, & ipsius personæ, poenâ capitali, ejusmodi exportationes armorum prohibentur, ut dicitur L. 2. C. quæ res exportari non debent. Similes prohibitiones extant in Extravag. Copiosus, Joannis XXII. & Clement. Cedis. cod.

633 Not. 7. Christianis quoque prohibitum est, habitare simul cum Saracenis. c. Judæi. 2. h. t. nec licere quicquam illis vendere, ad eum finem, ut extruantur, fabricentur, aut muniantur idolorum fana, c. Consultat. 7. eod. licet tamen missis ad conversionem fidelium, servatâ tempo. um qualitate vesci cibis, qui ab illis apponuntur, c. quam sit eod. Not. 8. Saracenos (idem est de Judæis) qui habitant in terris Christianorum, debere uti habitu, à Christianis distincto; & in die passionis Domini non debere in publicum progredi, c. in nonnullis, 15. eod. nec capaces esse publicorum munerum inter Christianos. Sic Barbof. in c. Cum sit, eod. quomodo autem eis regalia vendi possint, constat ex dict. de Judæis, supr.

ARTICULUS III.

De Servis Judæorum, & Saracenorum.

634 Supponendum, *Servum* propriè, ac strictè acceptum, esse, qui jure gentium, vel civili, dominio alterius contra naturam subijcitur. Hic autem nomen *Servi* latissimè sumitur, prout dicitur à *Serviando*, ita, ut eo nomine comprehendantur, famuli, & famulantes alicui pro

mercede, seu stipendio. Sic Vallenfis hic s. additur autem; his præmissis: In c. 1. de Judæis statuitur, ne ullus Christianus Judæo serviat, & cuilibet permittatur, Christianum, servum Judæi, ab hoc, sive ad ingenuitatem, sive ad servitium, duodecim solidis redimere; quod etiam dicendum est, si servus Judæi desideret fieri Christianus, & à Domino non permittatur, sic. c. presenti, h. t. Hinc deducit Barbofa ex cit. c. 1. quòd Princeps secularis non possit permittere in suo regno, quod Judæi habeant mancipia Christiana. 2. Quòd Episcopi non possint in hoc puncto dispensare. 3. Quòd si Servus asseratur emptus ab infideli, causa matrimonii, & infra sex menses expositus, emptorem non invenerit, duodecim solidis persolutis liber efficiatur; potest tamen Judæus Christianum habere in adscriptitium, in consequentiâ ruris, quod possidet, c. Multorum, h. t. Azor. p. 1. l. 8. c. 22. q. 8. An vero Judæis liceat suorum liberorum habere Nutrices Christianas constat ex Artic. 1.

ARTICULUS IV.

Quale peccatum sit transgressio prædictorum Canonum?

R Esp. in iis casibus, ubi agentibus con- 635 trarium ei, quòd dictis canonibus statutum est, apponitur poena excommunicationis latæ sententiæ, transgressionem ex genere suo esse peccatum grave. Nam commissio peccati, cui statuitur in poenam excommunicatio simpliciter, semper est mortalis ex genere suo; hæc enim poenâ semper supponit peccatum grave, ut dicemus infra de sent. excôm. In reliquis autem, ubi transgressioni non statuitur poena, supponens peccatum grave; sed lex procedit præcisè prohibendo communicationem, propter periculum perversionis ad recessum à vera, & amplexum falsæ Religionis, transgressio pariter ex genere suo mortalis erit, ubi periculum est proximum. Nam sine graviter prohibito, graviter quoque prohibitum est, exponere se periculo proximo talis finis. Denique in his, in quibus inimicis crucis Christi, & Christiani nominis hostibus, præsertim constanter talibus, prohibetur subministrare arma, & similia, quibus in bello, & hostilibus invasionibus vehementer juvantur ad eum finem, qui est Christianos invadere.

vadere, possessionibus suis spoliare, Christi cultores delere, & sectas suas in terras fidelium, extincto, aut suppresso Christi, ac Cultorum ejus nomine, invchere, trans-

gressio pariter ex genere suo gravis est, utpote medium, ex se aptum, suppeditans in his circumstantiis ad finem divino jure graviter prohibitum.

QVÆSTIO VII. IN TITULUM VII. DE HÆRETICIS.

636

Hæresis, ut notavimus n. 619. dicitur ab electione, per quam homo baptizatus sibi eligit disciplinam, seu doctrinam contra fidem ab Ecclesia propositam, cui pertinaciter adhæret. Hinc, qui post professionem *fidei* factam in baptismo, errorem aliquem contra definitionem Ecclesie cum pertinacia tuetur, hæreticus est, & quidem tantum *materialis*, si ignoret, se errare; *formalis* autem, si errare se scit, & nihilominus errorem suum pertinaciter defendit. V. c. *qui in Ecclesia*, cum seq. 2.4. quæst. 3. his præmissis:

ARTICULUS I.

De Hæreticis.

637

Agimus hic de Hæretico formali, *non utcumq;*, sed *prout subjacet pœnis Ecclesiasticis*. Ex quo inferes, sub nomine *Hæretici*, prout ab Ecclesia punibilis, non venire. 1. Hæreticum *materialem*. Si enim inculpabiliter erret contra fidem, culpâ caret; igitur, & pœnâ. 2. Nec Hæreticum *formalem*, *pure mentalem*, qui scilicet nullo externo signo prodat latentem in animo hæresim; quia sic non præbet materiam censuræ, vel jurisdictionis Ecclesie. Nam de purè internis non judicat Ecclesia. Si quis autem mente retineat veram fidem, licet actu externo sapiat hæresim, saltem in foro poli, seu conscientie, hæreticus habendus non est. Sic Azor instit. moral. p. 1. l. 8. c. 9. Julius Clarus in præct. crim. §. *Hæresis*.

638

Præterea not. 1. non esse hæreticum, nisi in eo sit error, seu falsum judicium contra aliquam veritatem fidei, ab Ecclesia propositam. Error enim proprie importat falsum judicium. Not. 2. cum,

qui errat circa res fidei, paratus tamen est, corrigi, cum errorem invenerit, non esse censendum hoc loco hæreticum, quia sic ejus error non est conjunctus cum pertinacia c. *dixit Apostolus* 24. q. 3. Not. 3. Hominem, qui errat involuntariè, ac indeliberatè circa res fidei, aut invitatus patitur tentationes circa illas, non esse hæreticum; sic enim non errat voluntariè (consequenter per peccatum hæresis) contra fidem. Not. 4. Ad hæresim non sufficere errorem in fide, nisi conjunctum cum pertinacia (c. *qui in Ecclesia*, ead. causa, & quæst.) quæ in eo stat, quòd quis sciens suam opinionem adversari universalis Ecclesie Christi in terris doctrinæ, ac definitioni, nihilominus illum hujus doctrinæ præferat. Ut autem dicatur, *non scire* hanc contrarietatem, sufficere ignorantiam, licet graviter culpabilem, & crassam; docet Sanch. l. 2. moral. c. 7. n. 20. imò & affectatam propter tædium inquirendi veritatem, vel aliam similem causam, juxta Layman. l. 2. tr. 1. c. 13. n. 2. Sanch. cit. n. 23. Nam hæresis non est peccatum *ignorantiæ*, sed *infidelitatis* sitæ in errore contra fidem, quem quis pertinaciter, hoc est *scienter*, defendit contra judicium Ecclesie.

Dixi superius, ad hæresim requiri, 639 quòd erret contra fidem, *quam in baptismo suscepto professus est*, quòd intellige *de Hæresi, ut subjacet pœnis Ecclesie*. Cœterum ut quis sit verè hæreticus non solum coram DEO, sed etiam Ecclesia, sufficit, quòd erret contra fidem propositam ab Ecclesia Catholica; esto nunquam *fidem infusam* susceperit, vel in baptismo professus sit, modò fide humana novum testamentum receperit, vel Christum confessus sit. Hinc Anabaptistæ sunt simpliciter hæretici, esto primum adulti baptizentur. Sic Pirhing h. t. n. 3. Si enim negaret Christum, seu novum